

İŞLETİM SİSTEMİ

GİRİŞ:

İşletim sistemi, bilgisayarların çalışabilmesi için gereken en temel yazılımdır.

İşletim Sisteminin Donanım Açısından Görevi:

Bilgisayarlar çeşitli donanımın bir araya getirilmesi ile oluşur. Ancak bir bilgisayarın çalışabilmesi için parçaların uygun şekilde yerleştirilmesi yeterli olmayıp, bilgisayarın kendisine hangi parçaların takıldığını bilmesi (parçaları tanıması) ve bunların birlikte çalışacakları şartların sağlanması gerekir. İşte bu görevleri yerine getiren temel yazılım işletim sistemidir.

İşletim Sisteminin Yazılım Açısından Görevi:

Bilgisayarın açılması, bir programın çalışabilmesi, bir belgenin oluşturulabilmesi gibi işlemlerle, kullanıcının klavyeye bastığında bir harfin görülmesi, yazdıklarını disk ya da disket üzerinde saklayabilmesi, dosyalara ad verilmesi, dosyaların silinmesi, yazdırılması ve benzerleri işlemlerin yapılması, işletim sisteminin görevleri arasındadır.

Bir İşletim Sisteminin Temel Görevleri :

- Çevre birimleri ile programlar arasında iletişimi sağlamak. Bir tarayıcıya (scanner), yazıcıya ya da CD Rom sürücüyü ulaşılması, bunların kullanılması gibi.
- Sistemin belleğini (memory) yönetmek.
- Disk ve disketler gibi saklama aygıtlarındaki dosyalara belli bir düzen altında erişilmesi için dosya yönetim sistemi sunmak.
- Özellikle çok kullanıcıli sistemlerde kaynaklara güvenli erişimi sağlamak.
- Programlar arasında veri iletişimini sağlamak.
- Kullanıcının girdiği çeşitli komutlara göre programları çalıştırmasını sağlamak olarak sıralanabilir.

Yukarıda da açıklandığı gibi bir bilgisayarın en temel ve basit bir işlevini yerine getirmesi için bir işletim sistemine mutlaka ihtiyaç duyarlar. Bir işletim sistemi olmadan bir bilgisayarın açılabilmesi (başlayabilmesi) dahi mümkün değildir. İşletim sistemi bir

binanın temeli gibidir; Temel olmadan binanın üzerine oda veya kat inşası mümkün olmadığına göre, işletim sistemi olmadan dosya ve programlar bilgisayara yüklenemez ve çalıştırılmaz.

En çok karşılaşılan işletim sistemleri;

 DOS (Disk Operation System = Dosya İşletim Sistemi)

 Windows (95, 98/98SE, NT, 2000, ME, XP)

 Unix

 Linux olarak sıralanabilir.

WINDOWS XP İŞLETİM SİSTEMİ

Windows kelimesi "pencereler" anlamına gelir. İşletim sistemine bu ismin verilmesinin sebebi uygulamalar ile kullanıcılar arasındaki etkileşimin pencereler yardımıyla gerçekleşmesidir. Örneğin bir klasörü çift tıkladığımızda klasör içindeki tüm dosyalar bir pencere içinde görünür. Windows, kullanıcıya grafik arabirimler ve görsel iletilerle yaklaşarak, programları çalıştırmak, komut vermek gibi klavyeden girdi yazma zorunluluğunu ortadan kaldıran bir işletim sistemidir. Windows'ta işlemleri gerçekleştirmek için klavyeden komut girmek yerine aynı işlemler mouse (fare) kullanılarak gerçekleştirilebilir.

Windows XP, Windows 2000 ve Windows Me'den sonraki Microsoft Windows sürümüdür. Windows XP, en iyi Windows sürümünü oluşturmak üzere Windows 2000'in Tak ve Kullan gücünü—standart temelli güvenlik, Windows 98 ve Windows Me'nin en iyi özellikleriyle birlikte yönetilebilirlik ve güvenilirlik—kullanımı kolay arabirimi ve yeni destek hizmetlerini bir araya getirerek Windows işletim sistemlerini ortak bir yerde buluşturmuştur.

Windows XP, geliştirilmiş Windows 2000 kodunu temel alarak ve ev ve işyeri kullanıcılarını hedefleyerek, farklı sürümler halinde oluşturulmuştur. Bunlar Windows XP Home Edition ve Windows XP Professional' dır.

WINDOWS XP 'NİN GETİRDİĞİ YENİLİKLER

Windows XP yeni bir görsel tasarım getirmektedir. Ortak görevler birleştirilip, basitleştirilmiş ve bilgisayarınızda daha kolay gezinmenize yardımcı olabilmek için yeni görsel ipuçları eklenmiştir.

Bilgisayarın Birden Çok Kullanıcısı İçin Hızlı Kullanıcı Geçişi

Ev için tasarlanan Hızlı Kullanıcı Geçişi herkesin tek bir bilgisayarı kendi bilgisayarı gibi kullanmasını sağlar. Bir kişinin oturumunun kapatılmasına ve başka bir kullanıcının dosyalarının kaydedilip kaydedilmediğinin araştırılmasına gerek kalmamıştır. Windows XP, Terminal Hizmetleri teknolojisinin yararlarını kullanmakta ve her kullanıcı oturumunu,

her kullanıcıya ait verinin tamamen ayrıldığı benzersiz bir Terminal Hizmetleri oturumu olarak çalıştırmaktadır.

Hızlı kullanıcı geçişi, tek bir bilgisayarı paylaşan aileler için kullanışlıdır. Örneğin, anne para işleri için bilgisayarı kullanırken kısa bir süre için çalışmaya ara verirse, oğlu kendi hesabına geçip bir oyun oynayabilir. Para işiyle ilgili uygulama annenin hesabında çalışır ve açık durumda kalmaya devam eder. Bunların tümü oturum kapatılmadan yapılır. Şekil'de gösterilen, bilgisayarda oturum açan her kullanıcı için resimlerle kolayca özelleştirilebilecek yeni Hoş Geldiniz ekranıyla kullanıcı geçişleri çok kolaydır.

Yeniden Tasarlanmış Başlat Menüsü

Başlat menüsü, çalışma yönteminize uyacak şekilde tasarlanmıştır. Şekil 'de gösterildiği gibi, öncelikle en sık kullandığınız beş program görünür ve varsayılan e-posta ve Web tarayıcınız her zaman kullanılabilir. Hızlı ve kolay erişim için en sık kullandığınız dosyaları ve uygulamaları bir arada gruplar. Tek bir tuşla Yardım ve Destek sistemine ve sisteminizi yapılandırmak için kullanacağınız araçlara ulaşabilirsiniz. Buna ek olarak, Başlat menüsünü, gereksinimlerinizi karşılayacak şekilde özelleştirebilirsiniz.

Arama Yardımcısı

Windows XP, Şekil 'de gösterildiği gibi aramayla ilgili görevleri Arama Grubu içinde gruplayarak arama işlemini kolaylaştırmaktadır.

Belgelerim

Windows XP, çeşitli gruplar altında düzenlemenize izin vererek dosyalarınızı izlemenizi kolaylaştırır.

WINDOWS XP 'DE TEMEL İŞLEMLER

WINDOWS XP' Yİ BAŞLATMA

Bilgisayarımız açıldığında Windows xp işletim sistemi ön yükleme programı tarafından sabit diskten ana belleğe yüklenir ve çalıştırılır.

Windows xp çok kullanıcı çalışacak şekilde ayarlanmış ise yukarıdaki şekil açılır. Bu pencerede istenilen kullanıcı adına basılır. Girilen kullanıcı adı ve parola doğrulandıktan sonra, işletim sistemi komutlarımızı almaya hazır hale gelir. Karşımıza ilk çıkan ekrana **masaüstü** adı verilir.

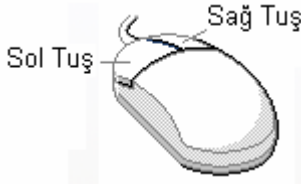

İpucu : Yukarıdaki ekran, yalnızca kullanıcının sisteme giriş parolası tanımlaması veya bilgisayarı birden çok kullanıcının kullanması halinde gelir. Birden çok kullanıcı tanımlandığında, hiçbir kullanıcı parola oluşturmada da, kullanıcının kendi oturumunu seçmesi için yukarıdaki ekran gelecektir. Bilgisayarda tek kullanıcı tanımlı ise ve bir parola belirlenmemişse yukarıdaki ekran yerine doğrudan masaüstü adı verilen ve aşağıda anlatılacak olan ekran gelecektir.

Masaüstü konusuna geçmeden önce, fare ve klavyeyi biraz yakından tanıyalım.

FARE (MOUSE)

Ekranınızda görünen tüm unsurlar fare aracılığı ile denetlenebilir. Bu, size hiçbir komutu ezberlemeden işlemlerinizi gerçekleştirme olanağı verir. Tüm bilmeniz gereken birkaç fare tekniğidir. Ekranda gördüğünüz ok şeklindeki simgeye **imleç** (veya fare imleci) adı verilir. Ekrandaki fare imlecinin hareketiyle farenin hareketi doğru orantılıdır; Fare imleci, fareyi hareket ettirdiğimiz yöne doğru (sağa, sola, yukarıya, aşağıya veya çapraz) hareket eder.

Farenin üzerinde (genellikle) iki düğme bulunur. Farenin kablosunu ileri aldığımızda bize göre solda kalan tuş sol fere tuşu veya kısaca **sol tuş**, diğeri sağ fare tuşu veya **sağ tuş**'tur.

İpucu : Farenin sol ve sağ tuşlarına birincil tuş, ikincil tuş adı da verilir. Başlangıçta, sol tuş birincil fare tuşu olarak görev yapar. Ancak siz (sağ yada sol elinizi kullanmanıza göre) hangi düğmenin birincil yada ikincil düğme olarak görev yapacağını belirleyebilirsiniz. Bunun için Denetim Masasındaki Fare simgesini çift tıklayarak gereken ayarları yapmanız gerekir. Sağ elinizi kullanıyorsanız farenin birincil tuşunu (sol tuş) değiştirmemenizi öneririm.

Farenin sol tuşu bir nesneyi seçmek, taşımak yada bir komutu vermek gibi işler için kullanılır. Sağ tuş ise, imlecin bulunduğu yere göre özelliklere kolayca ve çabucak erişmek için kullanıcıya daima bir menü çıkartır. Bu menüden istenen komut seçilebilir.

Fare Teknikleri:

Farenin kullanımı ile ilgili kullanılan terimlerin açıklaması şöyledir:

Tıklama: Farenin düğmelerinden birisinin bir kez basılıp bırakılmasıdır.

Çift tıklama:Farenin sol tuşunun fare hareket ettirilmeden seri olarak iki kez basılıp bırakılmasıdır. Sağ tuşun çift tıklama işlevi yoktur.

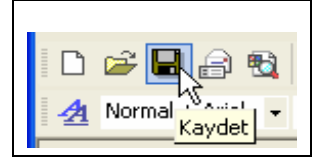
Sürükleme: Bir simgenin üzerine gelinerek tuşlardan birisinin basılı tutularak farenin hareket ettirilmesi sureti ile o simgenin de hareket ettirilmesidir. Bu eylem genellikle bir nesneyi taşımak için kullanılır.

Fare, aşağıda açıklandığı gibi programları çalıştırmak, seçim yapmak, dosya ve klasörleri taşımak v.b. gibi kullanıcının sıkça tekrar ettiği hareketleri klavyeden girdi yapma zorunluluğunu ortadan kaldırarak gerçekleştirmemizi sağlayan bir işaretleme aygıtıdır.

Sol Tuş İle Tek Tıklamak

En sık kullanılan bu fare işlevinin daha iyi açıklanabilmesi için maddelere ayırarak anlatmak uygun olacaktır.

Bir Düğmeye Tıklamak : Windows XP işletim sisteminde düğmeler (buton veya tuş ta denir) sıkça kullanılmaktadır. Bu düğmeler, atandıkları işlevleri yerine getirirler. Masaüstü'nün sol alt köşesinde bulunan **Başlat** düğmesi, program veya klasörlerin genellikle üst kısmında bulunan araç çubuklarındaki düğmeler, "Evet", "Hayır", "İptal" gibi seçenekler sunan pencerelerdeki bu isimleri taşıyan düğmeler bunlara örnek gösterilebilir. Yandaki resimde görüldüğü gibi bir düğmeye atanan işlevi yerine getirmek için o düğmeyi sol tuş ile bir kez tıklamak yeterlidir. Görev çubuğunun üzerindeki simge veya düğmelere de sol ile bir kez tıklanır.

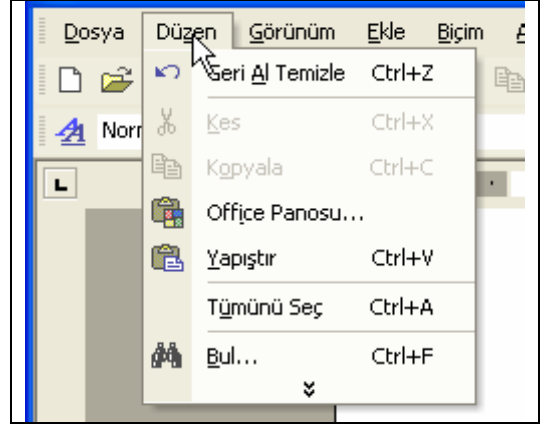
Simge Seçmek : Masaüstünde, bir klasörde veya bir pencerede bulunan çok sayıdaki simgelerden birini seçmek için kullanılır. Seçilen simge maviye dönük koyu bir renk alır. Bu seçimden sonra yapılacak işlemler seçilen simgeyi etkiler. Örneğin seçimden sonra **Delete** tuşuna basılması seçilen simgenin silinmesine neden olacaktır.

İpucu : Aynı anda birden çok simge seçilebilir. Örneğin Winamp programında çalmak üzere birden çok dosyayı seçmek istiyorsanız klavyedeki **Ctrl** tuşuna basın. Bu tuştan elinizi çekmeden sol tuş ile tıklayarak birden çok dosyayı seçin. **Ctrl** tuşundan elinizi çekerek bir dosyaya sol ile tıklarsanız, o zamana kadar yaptığınız çoklu seçim iptal edilir.

Menü Satırından Menü Başlığı Seçmek :

Klasörler ve programlarda genellikle **Dosya**, **Düzen**, **Görünüm** ... adındaki menü başlıklarını içeren bir **Menü Satırı** bulunmaktadır. Menü satırlarındaki bir menü başlığını seçmek için sol tuş bir kez tıklanır. Yandaki ekran görüntüsünü, menü satırından **Düzen** menü başlığını sol tuş ile bir kez tıkladıktan sonra aldım.

Bir Menüdeki Komut Satırını Çalıştırmak :

Değişik görevleri yerine getirmek üzere menülere yerleştirilen satırların her birine **Komut Satırı** adı verilir. Bir komut satırının işaret ettiği işlevi çalıştırmak için ilgili komut satırını sol tuş ile bir kez tıklamak yeterlidir.

Bir Link veya Bir Alanı Seçmek : İnternet'te veya bazı uygulamalarda (örneğin Windows XP yardım ekranında) seçilebilir bir link veya alana geldiğinizde fare imleci yandaki gibi el şeklini alır. Genellikle altı mavi ile çizili böyle bir alanı seçmek için sol tuş ile tek tıklama yeterlidir.

Sol Tuş İle Çift Tıklamak

Bir simgenin ifade ettiği program ya da dosyaları çalıştırmak veya bir klasörü açmak için kullanılır. Farenin imleci ilgili simge veya klasörün üzerine getirerek sol tuş seri olarak iki kez tıklanarak bırakılır. Çift tıklama sırasında fare kaydırılmamalıdır.

İpucu : Çift tıklamada ilk denediğinizde başarılı olamazsanız yeniden deneyin. Çift tıklamadaki başarı kısa sürede kazanılacaktır.

İpucu : İki tıklama arasındaki süre kullanıcı tarafından ayarlanabilir. Bunun için **Denetim Masası**'ndaki **Fare** simgesini çift tıklayın. Yukarıdaki **Düğmeler** sekmesini seçerek **Çift Tıklama Hızı** bölümündeki çubuğu yavaş veya hızlıya doğru kaydırın. Sağdaki klasör simgesini çift tıklayarak yeni ayarı deneyin. Yeni kullanıcılar için iki tıklama arasındaki sürenin artırılması (hızın daha yavaş ayaarlanması) uygun olacaktır.

Sağ Tuş İle Tek Tıklamak

Sağ tuş daima bir menü açar. Bu nedenle sağ tuşa menü tuşu da denir. Açılan menü, sağ tuş ile tıklandığı anda farenin imlecinin bulunduğu yere göre değişir.

KLAVYE

Program kontrollerini yapmak için genellikle fare yeterli olurken, bir harf veya uzun yazı girişlerinde klavye kullanmak zorunda kalırız.

Windows XP ortamında bir işlemi yapmak için genellikle birçok yola sahipsınız. Birçok işlemi bir düğmeye tıklayarak yada değişik tuşlara basarak yapabilirsiniz. Ancak bir metni girmek yada yazı yazmak gerektiğinde klavye kullanımı kaçınılmazdır.

İpucu : Klavyeler Türkçe **F** veya **Q** düzeninde olabilir. Klavyenin düzenini değiştirmek için **Denetim Masasından Bölge ve Dil Seçeneklerini** tıklayın. **Diller** sekmesinden **Ayrıntıları** seçin. **Ekle** tuşunu tıklayarak istediğiniz klavye düzenini ekleyin. **Varsayılan giriş dili** bölümünden etkin olmasını istediğiniz klavye düzenini seçin.

Klavye Düzeni

Yandaki resimde standart bir Türkçe Q klavye görülmektedir. Devam eden listede ise, yaygın olarak kullanılan tuşlar ve işlevleri açıklanmaktadır.

TUŞUN ADI	TUŞUN İŞLEVİ
FONKSİYON TUŞLARI	Klavyenin üst kısmındaki F1' den F12' ye kadar olan tuşlardır. Kullanılan programa göre bu tuşlara değişik görevler atanabilir. Programlanabilir tuşlara denilebilir. F1 tuşu, aktif olan programa ait yardım programını çalıştırmak için kullanılır.
ENTER	Veri girişini tamamlamak, yazılan bir komutu göndermek için kullanılır. Word'de bir paragrafın bitirildiği anlamındadır.
ESC	Veri girişini iptal etmek, iletişim penceresini kapatmak için kullanılır. Bir işlemde kaçış anlamına gelir.
BACKSPACE	Enter tuşunun üzerindeki sola ok işareti bulunan bu tuş, kursörün bulunduğu noktanın solundaki karakteri siler.
DELETE	Kursörün bulunduğu noktanın sağındaki karakteri siler.
TAB	Alanlar arası geçiş yapar. Word'de paragraf için boşluk bırakır.
OK TUŞLARI	Kursörü bir karakter sağa veya sola, bir satır yukarı veya aşağı taşır.
CAPS LOCK	Klavyeyi büyük veya küçük harf moduna alır. Caps Lock LED'i yanıyorsa klavye büyük harf modundadır.
SHIFT	Klavyenin solunda ve Enter tuşunun altında olmak üzere iki tanedir. Üzerinde yukarıya bakan ok bulunur. Daima basılı tutularak başka bir tuşa basmak sureti ile kullanılır. Basılı tutulma durumu, Shift + Basılacak Tuş şeklinde ifade edilir. Örneğin Shift + F3 gibi. Shift tuşuna basılarak bir harfe basıldığında büyük / küçük harf modunu basılan harf için ters çevirir. Kısayol tuşlarında kullanılır.
ALT	Klavyenin üst kısmındaki numara tuşlarının üzerindeki karakterleri yazdırır. Örneğin Shift + 0 , 0 tuşunun üzerindeki = işaretini yazar. Daima basılı tutularak başka bir tuşa basmak sureti ile kullanılır. Basılı tutulma durumu, Alt + Basılacak Tuş şeklinde ifade edilir. Örneğin Alt + F4 gibi. Kısayol tuşlarında kullanılır.
NUM LOCK	Klavyenin üst kısmındaki numara tuşlarının altındaki karakterleri yazdırır. Örneğin Shift + 0 , 0 tuşunun altındaki \ işaretini yazar. Klavyenin sol tarafındaki numara tuşlarının kullanılmasını sağlar. Tuşa her basışta aynı adlı LED yanar ve söner. LED yanık ise numaralar, değilse numaraların altındaki yazı veya işaretler aktiftir.
HOME	Kursorü en sola getirir.
END	Kursorü en sağa getirir.
PAGE UP	Bir sayfa yukarı kaydırır.
PAGE DOWN	Bir sayfa aşağı kaydırır.

TUŞUN ADI	TUŞUN İŞLEVİ
INSERT	Bilgisayar açıldığında aktif değildir. Basılarak aktif hale getirildiğinde, harf girişinde kursörün sağındaki harfin üzerine yazar. Aktif değilse, sağdaki harfi sağa kaydırarak metnin arasına yazar. Word'de aktif olma moduna Üzerine Yaz (ÜYZ) denir.
PRINT SCREEN	Basıldığında ekranın o anki görüntüsünü kopyalar. Word yada Paint gibi bir programda Yapıştır komutu verildiğinde ekran görüntüsünü yapıştırır. Alt Gr tuşu ile birlikte basıldığında, tüm ekran yerine aktif olan pencerenin görüntüsünü kopyalar.
MENÜ TUŞU	Sağdaki Ctrl tuşunun solundaki tuştur. Kursörün bulunduğu noktaya farenin sağ tuşu ile tıklanmış gibi menü açar.
WINDOWS TUŞU	Alt tuşlarının yanında bulunur. Fare ile başlat düğmesine basılmış gibi başlat menüsünü açar. Bazı kısayol tuşlarında kullanılır.

Sık Kullanılan Kısayol Tuşları

Windows İşletim Sistemi üzerinde çalışan programlarda standart olan ve yaygın olarak kullanılan bazı kısayol tuşlarının listesini aşağıda görmekteyiz.

İŞLEV	KISAYOL TUŞU	İŞLEV	KISAYOL TUŞU
Kopyala	Ctrl + C	Küçük / Büyük Harf	Shift + F3
Yapıştır	Ctrl + V	Uygulamayı Kapat	Alt + F
Kes	Ctrl + X	Bul	Ctrl + F
Kaydet	Ctrl + S	Değiştir	Ctrl + H
Yazdır	Ctrl + P	Yardım	F1
Baskı Önizleme	Ctrl + F2	Görünümü Yenile	F5
Tümünü Seç	Ctrl + A		

İpucu : **Ctrl + S** veya **Alt + F4** gibi arada (+) işareti bulunan kısaltmalar, ilk harflerin işaret ettiği tuşa basılıp bırakılmadan (+) işaretinin sağındaki tuşa (aynı anda) basılacağını ifade eder.

